

Cees Dekker, onbegrep en kenner van de koe (3)

Het oude Bertusbloed kreeg een delijk kansen buiten Vierpolders

De desastreus verlopen vergelijkingsproef maakte zelfs Cees Dekker duidelijk dat er gezocht moest worden naar nieuwe mogelijkheden. Aanhangers richtten de Bertusclub op, maar slechts enkele trouwe aanhangers bleven geloven in de kracht van Dekkers koeien. Derde en laatste aflevering van een bijzonder verhaal uit de Nederlandse fokkerij.

Cees Dekker in 1984 tussen zijn koeien

De koeien van Dekker rond 1970 in de stal

Terwijl de vergelijkingsproef zich naar een negatief eind bewoog, deed Cees Dekker nog één maal een poging zijn koeien onderdak te bieden op Vijverzathe, een oude droom. Eigenaar Piet Sinnema kreeg een voorstel, maar ietwat cynisch reageerde deze in mei 1972 dat hij 'opgescheept was met voldoende claims' bij de erfenis van de Jelsumerstal. Daar konden die van Dekker niet meer bij. 'U voelt heus wel hoe wij er over denken. Als U het heel anders moeten doen', schreef Sinnema.

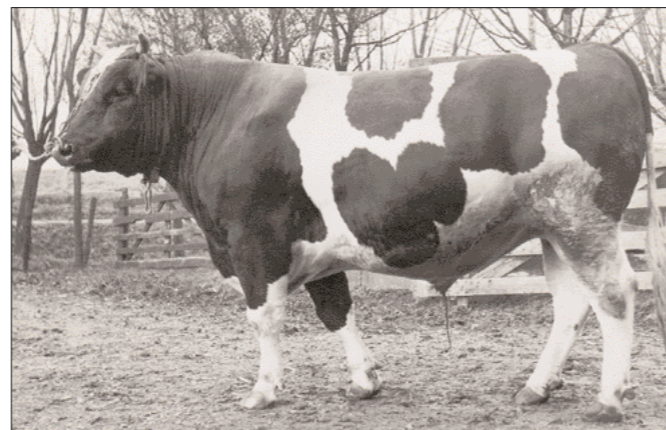
De publiciteit rond het vee van Dekker had ook positieve gevolgen. Van diverse kanten kwamen aanbiedingen om vee te kopen, maar daarop wilde de familie niet ingaan. Cees Dekker schakelde zijn broer Bas in toen er serieus onderhandeld zou worden over exploitatie van stieren. Jo van Koeverden kwam weer opdraven en ook zaten aan tafel Cees Wagemaker uit Dronten, Hendrik Postmus uit Aduard en Oebele Spriensma uit Niehove. Men richtte een nieuwe vereniging op: 'Melk, Vlees en Bloed' (wat ook vertaald kon worden als: Met Verstand Boeren), maar in de wandelgangen ging men de 'Bertusclub' heten. In de statuten werd 'het bevorderen van het onderzoek naar verbanden tussen bloedgroepen en melk- en vleesproductiekenmerken' als eerste genoemd – het bezoek aan het Landbouwschap vormde dan ook de primeur – maar in de praktijk werd vooral

'het bevorderen van het fokken van rundvee, waarin het genetisch evenwicht in het bloed, zoals dit momenteel in de stal Dekker te Vierpolders aanwezig is', de hoofdzaak.

De Boerderij leende zich weer voor publiciteit, ook toen secretaris Postmus via een open brief meldde dat de Bertusclub in overleg met de familie Dekker sperma beschikbaar stelde van sommige stieren. Als voorbeeld noemde Postmus in augustus 1972 de zevenjarige Evertje's Pel Adema, nog aanwezig in Vierpolders. 'Waar is nog meer een kleinzoon van Bertus 11?', luidde de retorische vraag van Postmus. In werkelijkheid kwam Bertus 11 in de stamtafel slechts één maal voor en wel als vader van overgrootmoeder Evertje 19, moeder van stammoeder Evertje 2 – de koe die eerder door NRS-directeur Klaas Stapel was genoemd als de koe met vier maal Adema 197-bloed.

Het lukte de leden van de Bertusclub KI Noordijk in Groningen te interesseren voor de winning van sperma. Daarvoor werd Evertje's Bertus Gerard ingeschakeld. Midden 1974 stuurde Postmus de fokkersclaim van de familie Dekker: 121 rietjes (waarvan 50 op het eigen bedrijf) à vijf gulden, terwijl intussen ook een vergelijkbaar bedrag werd overgemaakt voor particulier verkochte stieren in het noorden van het land. En in maart 1978 meldde de Boerderij de kijkdagen van KI Beilen, waar naast de stieren ook dochters stonden opgesteld van de stier Tjalina's Adolf (van

Evertje's Pel Adema (Evertje's Robertus x Evertje 90), jarenlang fokstier in Vierpolders

NRS-inspecteur Bertus Oosterveld in 1974 tijdens zijn laatste keuringsdag, samen met Sien en Cees Dekker

Postmus) en Esterenburger Bert (van de gebroeders Spriensma). De Dekkers waren door de bocht, met verzegelde contracten werden tientallen stiertjes verkocht, veehouders als Wagemaker, Lozeman en Spriensma mochten ook vrouwelijke dieren kopen. Toen dat doel van de Bertusclub was gerealiseerd verwaterde het onderlinge saamhorigheidsgevoel een tikje.

Nieuwe aandacht

NRS-inspecteur Bertus Oosterveld was een van de 'officials' die het vertrouwen van Cees Dekker bleef houden. Hij is er nu – bijna 95 jaar – nog best mee in z'n nopjes, zo vertelt hij in z'n seniorenappartement in Havelte. Oosterveld nam in de jaren zeventig

zelfs z'n echtgenote Feikje mee. Die dronk met Sien in de keuken een kopje thee, wanneer Oosterveld de stieren en de koeien keurde. Zoals vader Karel – die bij Arie Dam in Strijen als zesjarige 81 punten kreeg – en diens dochters, waarvan er in 1974 diverse hoog werden gepunt, Hiltje 210 met 85 punten bijvoorbeeld. Het waren intussen koeien met bescheiden stokmaten – zo rond de 132 cm – in dat opzicht waren de Dekkerkoeien niet echt opzienbarend meer.

Dat bleven wél hun bloedgroepen, waarvan de kaarten intussen vele mappen bevatten. Toen de Wageningse student Henk van der Zwaag zich in 1979 voor zijn eindschrijft meldde bij de Stichting Bloedgroepenonderzoek bracht hij samen met Cees Buys een bezoek aan stal Dekker. Met belangstelling hoorde hij de oude boer aan. 'Ik was verbluft door zijn kennis. Hij was z'n tijd ver vooruit', herinnert Van der Zwaag – ooit hoofdinspecteur bij het NRS, directeur van het FRS en nu bij de Gezondheidsdienst voor dieren – zich. 'Een bijzonder man, maar paranoïde, hij wanstrouwde iedereen. Ook de kunstige manier, waarop hij zijn lijnen in stand hield maakte indruk, want de koeien in de oude behuizing, maar schoon in het stro, waren brede, gezonken, donkerbonte dieren.'

In zijn rapport schreef Van der Zwaag: 'Het type koeien, de bouw en het algemeen voorkomen dat bij bepaalde bloedgroepen gezien wordt, maakte op mij niet de indruk dat er "niets inzit". Sterker nog: ik heb zelfs het gevoel dat er een paar bloedgroepen zijn waar ik me een type koe bij kan voorstellen.' Dat was taal naar het hart van Dekker en zijn aanhang. Maar ook Henk van der Zwaag moest constateren het hinderlijk gevonden te hebben dat enkele

De karakteristieke inrit van de boerderij Esterenburg, die de Dekkers van 1931 tot 2002 op eigen wijze beheerden

boeren niet bereid waren beweringen hard te maken: 'Ze hielden informatie en meningen achter.'

Toen de jonge onderzoeker een jaar later stage liep op het moderne bedrijf van Pieter ter Veer in Renkum was hij – zelfs in dat progressieve Holsteinmilieu – de koeien van Dekker nog niet vergeten. Samen gingen ze kijken in Vierpolders.

Ter Veer nu: 'Ik heb met aandacht zijn ideeën beluisterd. Een heel bijzondere man met bijzondere fokkersgaven, die heel intensief bezig was met z'n koeien. Maar sociaal onhandig, hij gaf anderen altijd de schuld. De robuustheid en de vitaliteit van de koeien leek me gunstig af te steken bij de platte Friezen en ook de Noord-Hollandse wegwerpkoeien van toen.'

Overigens, Ter Veer geeft toe vooral uit nieuwsgierigheid te handelen toen hij Dekker in april 1980 voorstelde tien van diens koeien over te nemen, wanneer hij in het Groningse Ten Boer een eigen boerderij zou beginnen. Hij schreef: 'Het is volgens mij van het grootste belang dat het genetisch materiaal, waarover Uw

'Sinds 1931 is er weinig veranderd'

In het vorig jaar verschenen boek 'Boerenbedrijvigheid, voortgang en behoud' besteedt de architectuurhistoricus Paul Rosenberg aandacht aan boerderij Esterenburg in Vierpolders. Rosenberg is verbonden aan de vereniging Hendrick de Keyser, die de boerderij in 2002 kocht van de erven van Dekker, die toen allen in Canada woonden. Sinds Simon Dekker en zijn kinderen in 1931 eigenaars werden van Esterenburg is er aan het woongedeelte weinig veranderd, aldus de historicus. In zowel kamer als keuken zijn de oude bedsteden bijvoorbeeld in oude stijl bewaard gebleven. Maar ook het in 1939 (acht jaar na de brand) herbouwde stalgedeelte is 'alweer een monument van de agrarische geschiedenis'.

Alle redenen voor een restauratie, temeer daar 'de boerderij bouwtechnisch in een deerniswekkende toestand verkeert', zo verzucht Rosenberg.

De voorzijde van Esterenburg met de kenmerkende deur naar de zaadzolder, waar het graan los werd gestort. De boerderij kent alleen op de begane grond woonvertrekken

koeien beschikken, ook in de toekomst bewaard blijft. Het is mijn wens daaraan mijn bijdrage te leveren.'

Het kwam zover niet. De boerderijkoop ging niet door en Pieter ter Veer werd voor D66 lid van de Tweede Kamer. Een klein deel van zijn koeien ging naar collega Piet Struik in Andijk en nu renteniert Ter Veer als hobbyboer in Woltersum.

Het tweede aangekondigde bezoek met Henk van der Zwaag om de koeien uit te zoeken ging nooit door. En Dekker reageerde niet op het voorstel, dat overigens ook nauwelijks was uitgewerkt.

De slotakte

Toen de gezondheidstoestand van de broers en zus Dekker er niet beter op werd groeide zo mogelijk hun achterdocht. Cees was slecht ter been en wie naar zijn dieren vroeg – zoals de koeienliefhebber Aart Vedder uit Muiden in 1984 – kreeg enkel wrokkige verhalen van de verbitterde oude boer. De ruilverkaveling en het waterschap, ze werden bestookt met juridische acties. 'Ze hebben kapitalen verrecht', klinkt het kernachtig uit de mond van Jurjen Uitterdijk, die zo'n twintig jaar geleden na een leven vol van interessante klussen naar Vierpolders kwam en als een van de weinigen het vertrouwen kreeg van de Dekkers. Bas – intussen gepensioneerd bij de Tramwegmij, maar nog altijd alle beurskoersen op het netvlies – paste op het geld, Sien regeerde – voor zover dat nog kon – in het voorhuis. Cees en Theun deden het vee, zo'n twintig koeien en vaak evenveel stieren. 'Die snee ik', aldus Uitterdijk, wiens veterinaire kennis goed van pas kwam. 'Ik was de enige die aan de koeien mocht komen. Blokken van beesten waren het, de staart erbovenop. Maar ze hadden vlezige uiers, tot meer dan 5200 liter kwamen ze niet meer de laatste jaren.'

Uitterdijk leverde de laatste zes koeien en een stier af in Limburg, waar hij ze nog onder de kersbomen zag grazen. Het einde van een tijdperk, zo ervoer hij dat en dus is hij blij met de zwarte bordjes – met Edie – die tot het laatst boven de koeien in de grupstal hingen. Hij bewaart ze nog.

Bas Dekker overleed op 20 mei 1996, 79 jaar oud, Sien op 9 april 2001, 85 jaar oud en Teun op 3 juli 2002, 91 jaar oud. De enige nog levende zuster, Adriana, woont al lang in Canada, ze is bijna 96 jaar. Esterenburg werd onbewoond, want op 20 februari 1992 was Cees heengegaan, 85 jaar oud. De man die aan iedere koe kon zien welke bloedgroepen ze droeg en zich dermate in de stamtafels van de dieren had verdiept dat hij de herkomst van elke B-groep vlekkeloos wist te herleiden. Een vaak onbegrepen mysticus, de man die nog glunderde toen in 1991 bij Frits Lozeman in Achterveld Tjalina 61 – kleindochter van een Dekkerkoe – werd gehuldigd voor 100.000 kg melk. Bij Cees Wagemaker in Dronten en bij diens stageloper destijds, Gerben Engwerda, in Tytsjerk, maar vooral bij Lozeman worden de nazaten van de Dekkerkoeien met zorg in stand gehouden. De fokkerijmethode van hun bewonderde leermeester doet herinneren aan hun huidige fundamentfokkerij, zo constateerde onlangs FH-deskundige Cees Cazemier. 'Cees Dekker was eredoctor geworden, wanneer hij zich maatschappelijk toegankelijker had getoond', denkt Henk van der Zwaag.

Het is nu bijna twee jaar geleden dat Teun ten grave werd gedragen in Strijen. Sindsdien is het stil op Esterenburg aan de Middeweg bij Vierpolders. Want de imposante boerderij staat nog altijd leeg, wachtend op restauratie.

Reimer Strikwerda